

Θα επιστρέψει η Διοικητική Δικαιοσύνη στη «justice retenue»;

Κωνσταντίνος Θ. Γιαννακόπουλος
Καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Μετά την Επανάσταση του 1789, με επικεφαλής το Conseil d'État, η Διοικητική Δικαιοσύνη στη Γαλλία χειραφετήθηκε, περνώντας σταδιακά από τα χέρια του αρχηγού του κράτους (« justice retenue ») στα χέρια εξειδικευμένων και ανεξάρτητων δικαστών. Τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, με επικεφαλής το Συμβούλιο της Επικρατείας, το οποίο έχει ιδρυθεί και καλείται να λειτουργεί ως εγγυητής του κράτους δικαίου κατά το παράδειγμα του Conseil d'État, η Διοικητική Δικαιοσύνη εμφανίζει σημάδια μιας ανάστροφης πορείας μετάβασης από τα χέρια ανεξάρτητων δικαστών στα χέρια της εκτελεστικής εξουσίας.

Σχεδόν κανέναν δεν εξέπληξε η ανακοίνωση του συνοπτικού σκεπτικού των αποφάσεων του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου που έκριναν ότι η εγκατάσταση μη κρατικών πανεπιστημίων στη χώρα μας δεν αντιβαίνει ούτε στο άρθρο 16 του Συντάγματος ούτε στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδίως μετά από αποφάσεις όπως εκείνες στις υποθέσεις της αυθαίρετης ανασυγκρότησης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΣτΕ Ολ. 911-917/2021) και των μεθοδεύσεων για την επιλογή από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής νέων μελών του ΕΣΡ και της ΑΔΑΕ (ΣτΕ Ολ. 1639/2024 και 1641/2024), ελάχιστοι πιστεύουν ακόμη ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας αποτελεί φερέγγυο φρουρό της συνταγματικής νομιμότητας και της ομοιόμορφης εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου.

Με ελάχιστες και, συνήθως, πρακτικά ανώδυνες εξαιρέσεις, όπως της κήρυξης αντισυνταγματικής και αντίθετης στο ευρωπαϊκό δίκαιο της μη ισχύουσας πλέον απαγόρευσης ενημέρωσης προσώπων που παρακολουθούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας (ΣτΕ Ολ. 465/2024), το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο έχει εξελιχθεί σε έναν εμπειρικό μηχανισμό στήριξης στρατηγικών κυβερνητικών επιλογών. Στις υποθέσεις δε των μη κρατικών πανεπιστημίων, οι επιλογές αυτές δεν επέτρεπαν καμία καθυστέρηση, ούτε λόγω υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Οικειοποιούμενο αρμοδιότητες συνταγματικού δικαστηρίου που δεν του ανήκουν και προωθώντας έναν ψευδεπίγραφο εξευρωπαϊσμό του εθνικού δικαίου, ο οποίος παρακάμπτει τόσο τους συνταγματικούς περιορισμούς όσο και τον διάλογο με τα δύο ευρωπαϊκά δικαστήρια, το Συμβούλιο της Επικρατείας βυθίζει σε βαθιά κρίση το σύνολο της

Διοικητικής Δικαιοσύνης, υπό τις αυτάρεσκες επευφημίες ορισμένων τεχνικών της εξουσίας. Απέναντι σε αυτή την παρακμή της δικαιοδοτικής λειτουργίας, η οποία εξοικειώνει τους πολίτες και με τη σκοπιμότητα θέσπισης ενός ακόμη πιο βολικού για την πολιτική εξουσία Συνταγματικού Δικαστηρίου, η διασφάλιση του κράτους δικαίου επιβάλλει να ορθωθούν αντίβαρα. Τα τελευταία πρέπει, πρώτα απ'όλα, να προέλθουν από την ίδια τη Διοικητική Δικαιοσύνη, ώστε το κύρος της να μην τρωθεί περισσότερο, κατά τρόπο ανεπανόρθωτο. Τέτοια αντίβαρα δεν είναι μόνον οι σθεναρές μειοψηφίες μελών του ίδιου του Συμβουλίου της Επικρατείας. Και τα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια, αν αποφασίσουν να ασκήσουν με συνέπεια τις αρμοδιότητές τους, όπως, για παράδειγμα, την ευχέρεια τους να απευθύνονται εκ των υστέρων στο ΔΕΕ (νομολογία C-173/09, Elchinov), μπορούν να διορθώνουν αυθαιρεσίες του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου.

Οι θολές εγγυήσεις εσωτερικής ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη κάθε προσπάθεια χειραφέτησης των κατώτερων δικαστικών λειτουργών. Ωστόσο, προκειμένου η Διοικητική Δικαιοσύνη να μην επανέλθει στην προνεωτερική εξάρτησή της από την εκτελεστική εξουσία, όλοι οι δικαστικοί λειτουργοί καλούνται, υπερβαίνοντας τον φόβο της επιθεώρησης και τον εγγενή κομφορμισμό του δικαστικού σώματος, να ασκούν τα καθήκοντά τους με ευσυνειδησία και παρρησία.